

Interviewee: Nguyá Nga Dung

Interviewer: Pham Diem Huong

Location: Saigon Radio, Houston, Texas

Date: Sunday, Feb. 27, 2011

Identifier: wrc02767

Context: This recording and transcript form part of a collection of oral history interviews conducted by the Vietnamese American Heritage Foundation and donated to the Chao Center for Asian Studies at Rice University. This collection includes video recordings of interviews with Vietnamese Americans native to or living in Texas. This interview forms part of the national 500 Oral Histories Project conducted by the Vietnamese American Heritage Foundation.

This transcript was written by Mr. Hieu Do in 2014 by recommendation of Ms. Nancy Bui of the VAHF, and has not been verified by staff at Rice University.

NB: xin chị cho biết tên tuổi, và nơi chị đã được sinh ra,

00:08:VD: thưa chị Diễm Hương tôi tên là Vũ Nga Dung, sinh 1950 ở Hà Giang Tuyên Quang, Bắc Việt Nam, Lý do tôi sinh ra tại Việt Bắc là vì bố mẹ tôi tham gia kháng chiến đứng lên chống pháp, thành ra sanh tôi trên Tuyên Quang, Hà Giang chuyện ngay cả khi chúng tôi ra đời cũng là một câu chuyện chúng tôi muốn chia sẻ, là vì chúng tôi muốn đi ngược lại một tí xíu cái thời gian thật sự trong gia đình, bố tôi luôn tự hào là con cháu cụ lớn là vì ông cố tôi là một tiến sỹ thời vua Tự Đức, thành ra khi mà các cụ thời gian Pháp qua thì các cụ nhất định giữ con cháu nhà nhỏ, con cháu đâu có muốn ra hợp tác pháp, thành ra kham cảnh nghèo khó cho đến thời bố tôi là con trai út, gia đình nghèo quá, mới cho người cuối cùng thông minh nhất nhà cho đi học tiếng tây, bố tôi là người đầu tiên trong họ, con cháu cụ lớn đi học tiếng tây, ra tham tá lục lộ, lấy mẹ tôi thì lại một gia đình rất tư bản gia đình gốc gác Bát Tràng, chắc chị cũng biết Bát Tràng Bắc Ninh đó thì nổi tiếng là làng công nghệ, đến bây giờ vẫn nổi tiếng. Vì đó là làng nổi tiếng về Buôn Bán, nên phía mẹ tôi buôn bán giỏi lắm, theo thời đúng lắm, thành ra con cháu cụ Hồng Lô, cũng không biết chức đến đâu, nhưng mà lớn lắm đối với Pháp, Thành ra trong gia đình là 2 huynh hướng một bên mẹ là làm ăn giỏi, bên bố thì ôm lấy cái học và ôm lấy cái nghèo thôi, nhưng khi cụ quyết định đi kháng chiến, tôi sinh ra ở vùng bắc, thời gian sinh tôi thì mọi người cũng đọc qua biết bao nhiêu là sách vở để biết thời đó có biết bao nhiêu là khó khăn, đói khát, vì vậy sau một thời gian, cụ làm cụ vào đảng cộng sản, nhưng thời gian sắp sửa sanh tôi, cụ đi vào Đảng cộng sản, nhưng cái thời gian đó cụ biết trước không thể ở với họ được, vì cụ là hiệu trưởng trường Tân Trào đó, trong thời kháng chiến, không làm cho Pháp nữa, cụ mới phát hiện ra một điều là với Cộng Sản thì mình phải tố cáo anh em, vì vậy cụ nhất định ra khỏi đảng, thì chắc chị cũng biết chắc chắn bị thanh trừng, may quá, mẹ tôi có bầu tôi, thành ra cụ tìm cách ở lại Hà Giang chứ không đi, chứ chị cũng biết là Đảng cộng sản có cái lối là gửi đi dùng tay tây để giết đó, vì vậy khi tôi ra đời ở Hà Giang Tuyên Quang mà chính bố tôi đỡ tôi, không có đi bệnh viện được vì cái Hà Giang nó nghèo, mà đi kháng chiến mà sinh ra tôi, thành ra tôi cứ nhớ mãi câu bố tôi nói thế này, bố là cạp lớn mà bố đỡ cho cạp con, thì con gái đỡ vất vả, nhưng mà sau khi ra đời ngoài bắc, sau khi kháng chiến đến 54 mới về tề, cụ vẫn nhất định chống tây đến phút chót, nhưng mà lúc đó mẹ tôi có bầu em út, ốm quá rồi, biết đi kháng chiến rồi sốt rét các thứ phải đưa mẹ tôi về Hà Nội, sau chuyến đó gia đình tôi cả họ tôi vào can thì gia đình tôi mới bước lên tàu vô nam trong chuyến

tàu cuối cùng di cư vào nam năm 1954, thì đó là giai đoạn đầu tiên, còn sau này ra đời chắc các chị cũng biết rồi, khi tôi vào thì tôi học trường Trưng Vương, sau đó thì ở lại học Dược Khoa, rồi qua Mỹ năm 75.

NB: Xin cảm ơn chị, từ tuổi thơ, ra đời, vào nam đã có rất ly kỳ, không phải đi bằng máy bay, tàu há mồm, mà là chuyến cuối cùng, thưa chị cũng có từ ngày chị ra đời tới lúc vào nam cũng còn bé, không nhớ được gì, nhưng xin chị chia sẻ trong chuyến vượt biển vào Nam, thì là đảng viên Cộng sản, thì khi đi có khó khăn gì không ?

05:46:VD: Gia đình mẹ tôi xuống Hải Phòng trước, còn ông cụ đi 1 mình, rồi cụ cũng nói là may nhờ phúc ông bà, cụ lên mộ lễ mộ bà tôi, lúc đó Việt minh họ chặn tất cả các đường từ Hà Nội tới Hải Phòng, thành ra ông cụ phải giả dạng, nếu họ tìm ra được họ bắt hết con trai, thành ra ông cụ không nhớ chi tiết, nhưng tôi biết cụ đã thoát rất may. Nhưng mà khi vào trong nam đó, thì vì vấn đề 1 lần đã vào đảng cộng sản, mặc dù ra rồi, nhưng vẫn khiến việc thăng chức trong miền Nam gặp khó khăn, thật sự ông cụ sinh 1914, ông cụ là người đầu tiên đi học khóa sỹ quan của Pháp, tức là khóa sỹ quan tông, cùng ông Nguyễn Văn Vỹ, đứng đầu tất cả quân đội Việt Nam rồi, Ông Đinh Quang Viên học cùng lớp cụ hết, cụ tôi đi học Pháp, lúc đi kháng chiến thì cùng với Trường Chinh và Ngụy như Kon Tum, tức là thời các cụ là thời tiểu tư sản yêu nước chống Pháp, thì kéo nhau đi, nhưng khi vào miền Nam thì cụ lại bị cái vết đó, thành ra họ lại không cho cụ đi làm, sau đó cũng nhờ có bạn làm vai trò chức lớn. họ đứng ra bảo người ta đã bỏ cộng sản vào đây, mà tại sao cơ hội, thì ông cụ mới đi làm trong công binh, tại vì cụ làm trong Lục Lộ, thành ra làm trong tạo tác, thành ra trong quân đội nhưng mà đồng hóa thành ra gia đình tôi ở trong cư xá sỹ quan công binh mà hồi đó gọi là cư xá hỗn hợp Phú Thọ. Nó gần nhà thờ Đồng Tiến, thành ra suốt cuộc đời, kể từ lúc 7-8 tuổi đó, tôi còn đi nhiều nơi lắm, nhưng mà lúc ở hẳn là năm lớp nhì khoảng 9 tuổi ở đó cho đến khi mất nước năm 75.

NB: thưa chị có cho biết ông cụ thân sinh vào nam có gặp trở ngại với chính quyền mới Miền nam, còn chị và anh chị em có bị gặp trở ngại gì không ?

08:34:VD: Thời thơ ấu phải nói là cho đến ngày ra đi thì chúng tôi nghĩ rằng tụi này là một trong những người may mắn và sung sướng nhất, trong thành phố Sài Gòn, được bảo bọc, chỉ biết chiến tranh qua phim ảnh, không bao giờ va chạm, có một ông anh duy nhất thì anh ấy lại sang Nhật Du học, còn có 3 cô con gái ở nhà, thành ra không đụng chạm thật sự với chiến tranh, cũng không thấy mất mát trực tiếp như gia đình những bạn khác, thật sự ra thì vấn đề khi ông cụ mới vào bị vậy thôi, chứ sau cụ vẫn đi làm như thường, không có bị ảnh hưởng gì cả. Chỉ có hơi hẹp hòi lúc đầu thôi, còn sau rất cởi mở.

NB: Xin chị cho biết, sau năm 75 chị có ở lại không ?

09:33:VD: Thật ra tôi có ở lại đến tháng 10 năm 77, đó là phần chính của ngày hôm nay phải không, lý do tại sao đi đi như thế nào ?

NB: Muốn chị chia sẻ từ 75 đến 77, gia đình chị là gia đình thuộc thành phần chế độ cũ, vậy chế độ mới đối xử với chị thế nào, chị có thể so sánh chế độ Ngô Đình Diệm với chế độ mới đối xử với gia đình chị thế nào không ?

10:15:VD: Cái đó khác nhau rõ ràng, thật sự tôi nghĩ thế này, tôi nghĩ tôi là một người may mắn, đã ở lại và chứng kiến vào tuổi đã trưởng thành, năm 75 sụp đổ Sài Gòn là tôi 25 tuổi, tức là thời gian mình sống bao nhiêu ngày kỷ niệm còn nhớ như in, lúc họ vào họ chiếm đóng, thái độ này kia thì mình đã thấy được, những người trẻ quá thì họ không thấy được, nhưng những người già quá họ cũng hông nói, nhưng chính chúng tôi là những người trải qua những năm này, thành ra từ ngày buổi tối 30.4 tôi vẫn

không thể quên được, tôi ở trong cư xá, là trung tâm sở Mỹ, bên cạnh là sở Mỹ, bên trong là kho thuốc lớn, chiều 30.4 sau tất cả cố gắng chạy ra bến tàu, đi máy bay, tất cả đều sai lầm, thất bại và phải quay về tối, thì tối hôm đó tù đi đày ngoài đường, lúc đó ở cư xá phú thọ thì tù họ đi ra đầy hết, đầu trọc lóc. Thành phố sợ quá, thực sự có đường dây đi, nhưng tôi có 1 mình thôi, về nhà không có điện, lúc đó chị biết không, đèn dầu rồi cảnh ngoài đường, trong khu bắt đầu có những người mặc áo đen băng đồ, cứ chỉ súng lên trời bắn lúc đó nó cháy ngay bên khu kia, người ta kéo đồ vô hôi của, đèn, đệm, những cảnh đó mình thấy lòng rất buồn, không biết ngày mai ra sao, buổi tối tôi còn nhớ rõ, sáng hôm sau tôi đến ngay trường Dược, về đó đã thấy quay tròn ngồi hát vỗ tay rồi, không biết ở đâu, họ đã có nhóm .. tôi buồn quá, ra khỏi trường dược, tôi lúc đó đang học cao học, thành ra tôi ra đại học khoa học, lúc đó tôi là sinh viên đại học khoa học, tôi vừa bước chân vào, trên nguyên tầng trên họ đứng đầy nguyên thanh niên áo đen, và đang hát bài mặt trận giải phóng miền nam, không khí nó đằng đằng sát khí. Thành ra sau đó tôi về, tôi đã thấy không khí hoàn toàn khác hẳn, mọi người bắt đầu lo lắng khuôn mặt nào vừa xuất hiện ra vì chị có biết không, thật sự ra cái chính tôi muốn nói tôi sợ cộng sản, vì thực ra mình đâu có sống với cộng sản hồi nào đâu, đi đã 5 tuổi rồi, nhưng vì tôi nói chuyện với bố tôi tâm sự mỗi chiều, gái diệp của bố mà thành nghe cụ kể tất cả sự thay đổi, trở mặt, tôi nghe tôi đã biết rồi. Biết họ vô tôi đã sợ rồi, ngay lúc đó tôi đã sửa soạn ra đi, tôi xuống Long An luôn.

NB: Khi cả gia đình đã vào nam, thì đi cả đại gia đình hay như thế nào, có sự sum họp như thế nào, gặp gỡ gia đình, đặc biệt nấu nướng, ca hát hay đại gia đình hay sao ?

14:56:VD: cái đó tôi không để ý, anh chị 5 tuổi 10 tuổi cùng sống với nhau thôi, chứ cũng không có hoạt động ca hát gì cả, tất cả các nhà Việt Nam bình thường chắc chị cũng biết phải không .

NB: Chị có kỷ niệm nào chị giữ được về ông bà cụ cũng như chị em chị mà chị muốn chia sẻ?

15:21:VD: thực sự ra gia đình tôi phải nói rất yêu thương nhau, anh chị em cách nhau năm mươi tuổi nhưng coi nhau như bạn, gọi nhau bằng tên,

NB: xin chị cho biết gia đình có bao nhiêu anh em?

15:37: tôi có người anh cả vũ Thư Thanh chị gái Vũ THỊ Bình Minh, đến tôi và em út Vũ Thuận Hồi cô ấy giờ bên Đức, đi khỏi Sài Gòn vào phút chót người Yêu cô ấy bên Đức qua đem cô ra khỏi Sài Gòn, sau 75 chỉ còn tôi và chị tôi kẹt lại,

NB: còn các cụ

16:16: Vâng, các cụ biết là không sống được với cộng sản, nên các cụ nghĩ thôi bố mẹ già chả sao cả, thôi các con cố đi, các cụ nghĩ già rồi, ông cụ đi Mỹ mấy lần, cụ bảo sống ở mỹ chán lắm, cụ bảo thôi các con ráng đi chứ bố mẹ ở nhà mỗi đứa gửi bố mẹ năm mươi đồng đủ sống thôi, thành ra các cụ không đi.

NB: Sau đó ông cụ thân sinh có đi tù cải tạo không ?

16:38:VD: Không, tại vì trước năm 70 và ông cụ đã giải ngũ, làm cho countex tại Sài Gòn, thành ra không phải đi học tập, nhưng mà khu tôi ở là khu cư xá sỹ quan, thành ra có sự ganh tị, sau năm 75 có nhiều người đi học tập, hàng xóm có những ủy ban, nó cứ ầm ức, là tại sao này ngày xưa cũng đại úy tại sao không bắt đi. Nhưng cuối cùng gia đình tôi bị đánh tư sản. tôi rời Sài Gòn tháng 10.77 thì tháng 2.78 đánh tư sản.

NB: Trước khi nói chuyện đánh tư sản, chị có thể chia sẻ về chuyến đi của chị ?

17:33:VD: Ngay 1.5 sau khi nhìn cảnh đó chán chường, thì đi tìm bạn thì không hiểu các bạn đều đi hết không biết bằng cách nào, thì tự nhiên tôi về tôi chỉ nói với bố mẹ một câu, thôi con đi, bà chị tôi lập gia đình, ở riêng, tôi bảo con sẽ đi xuống cậu, cậu tôi ở Long An, con sẽ nhờ cậu thuê tàu ra biển, tại tôi nghĩ tàu họ còn đợi ngoài biển, thành ra tôi xuống 1.5 tôi đã xuống Long An rồi, thuê 1 tàu để tôi đi, lúc đó trả tiền đầu thuê 1 tàu là 300 ngàn, tiền Việt Nam, thuê được cái thì cậu lại tiếc, cậu bảo để cậu về gọi thêm người đi, cậu về gọi thêm ông bà cụ, vì lí do đó cuộc hành trình chậm đi mất hơn 1 ngày, đến lúc mọi người định ra biển đến ngày 3.5 thì họ nói là hạm đội 7 quá đông đã đi mất rồi, cái tàu ghe đó họ không chịu đi xa hơn, tôi bảo tôi trả tiền để họ chở qua Thái Lan nhưng họ không chịu, thành ra trở về. Long an, tất cả trở về Sài Gòn, trong thời gian ở lại cũng vẫn bình thường, cũng đi họp, viết tự kiểm điểm, rồi tôi còn tổ chức chương trình phụ nữ chi phương, thanh niên tiên tiến lắm, xong rồi họp ở hội Dược sỹ, nhưng mà trong lòng lúc nào cũng tính đi, tại vì chị biết không, những người như tuổi mình ngày đó đó, là đã đọc những quyển sách của Võ Phiến, tôi đã thẩm thía ngay sự lật lọng của cộng sản rồi, rồi lúc đó có cái thú là giấu những cuốn sách mà nó bảo đốt đó chị, nào là nhạc vàng, sách ủy mị, tụi này không đốt cuốn nào hết, giữ nguyên, thành ra ngay thời đó có mở đọc cuốn Escape from china, thành ra tôi thẩm thía cuốn đó của một người Hoa, họ bên mỹ họ về trung quốc trong năm 49, rồi cái tiến trình mà Đảng Cộng Sản tiến như thế nào, thì trong hai năm ở lại đó, tất cả những bước nào họ bước, thì y hệt những gì tôi đọc trong cuốn sách, tôi không nhớ tên tác giả, thì trong lòng mình rất lo sợ, tại vì mình đã thấy những bước giống hệt trong cuốn sách. Và tôi còn ở lại thời gian đổi tiền mà, đi mua nước mắm phải mang chai nước mắm, nước mắm tràn trề ra tay cầm hai chai nước mắm về, mang mấy chai đi hứng dầu hôi, thành ra bây giờ đó, mình ngồi nghĩ lại, tôi cứ khoe với ông chồng, tôi nói bạn đi năm 75, bạn đâu có trải qua cái thời gian mấy năm trời mà thấy cái quý mình có được ở đây, có phải là sống ở đó rồi mới thấy cái sống ở đây nó quý thế nào. Thật sự ra thấy những cái ở lại với Cộng Sản là nó thế này, bất cứ cái gì đang đỏ, mà họ nói Xanh thì mình phải nói là xanh. Và tụi tôi hay nói đùa là thế này, bắt mèo là đi ra đi cày, bắt trâu là về bắt chuột, y hệt đó, ở lại thì chị thấy rõ lắm, vì những người trong những ủy ban,

<video 3>

Mà những cái giấy tờ đó mình nhìn là mình biết ngay là toàn đốt đặc cán mai, nhưng mà họ lại nắm quyền uy,

NB: chị có thể cho biết về chuyến đi của chị của chị ?

00:20:VD: Chị ấy đi sau tôi, vì tôi đi là tháng 10 năm 77, và cũng là một chuyến đi bất ngờ thôi,

NB: Chị đi đến đâu ?

00:30:VD: Tôi đến Songkla Thái Lan, tổ chức bao nhiêu lần, tự mua ghe... lúc đó là đủ thứ quyết định rồi, xong rồi lần nào cũng lấy tiền rồi chỉ tàu xa xa, chị đưa tiền tôi cho đi, thành ra tôi nghĩ bị lừa không ấy, rồi ngay cả đi đường lấy con lai, nhưng mà đi biển thì tháng 10 tôi quyết định đi luôn, tôi bảo chị Minh, nhưng mà anh Đại chồng chị ấy chưa về, chị ấy bảo không, đi thì đi cả, chết thì chết cả chứ không đi, thành ra tôi đi chuyến đó luôn, chuyến đó cũng có nhiều chông gai lắm, nhưng rồi cuộc tôi đến Songkla Thái Lan, chuyến đó hoàn toàn bị lừa thôi, tại thực sự là chính Việt Cộng tổ chức, 1 ông Việt cộng thôi, chứ không phải là tổ chức, lúc đó họ bầy mình, họ vừa lấy tiền vừa bắt người, lúc đó tôi đi từ Cà Mau, chính ông tỉnh trưởng Cà Mau, đứng ra, lúc đi thì không biết thôi, người đó họ nói chị ơi đưa em vàng em chỉ cho chị chỗ này, đến nơi thì mới biết ông đó là đại úy Việt cộng, ông ấy có ghe, ông ấy mới nói là ông ấy muốn bán ghe để nghỉ, bố ông ấy là phó tỉnh trưởng Cà Mau, là ông Tư Cam, tôi còn nhớ, thành

ra họ vừa đưa mình ghe một cái thì con họ lấy ghe tôm về đưa ghe bầu cần thơ cho mình ra thì đội tuần duyên nó ra liền, nhưng mà nó vừa chạy vừa bắn 2-3 tiếng đồng hồ thì nó thấy tụi này liều quá, thành ra nó cho tàu khác chặn ngoài, nhờ vậy tụi này chạy được, nhưng ra đến biển thì đêm, chạy ra ngoài biển thấy liều quá. May đi từ Cà Mau, chứ đi từ chỗ khác là chết đó chị, sau lúc đó là 2-3 tháng sau thì anh Đại về, ông bà cụ tôi cũng chờ đi cùng luôn, có đóng tiền cho anh chị ấy đi luôn, cũng là chỗ người quen, nhưng mà là số của anh chị ấy, chuyển đi lần thứ nhất lại hỏng, không đi được, anh ấy mới nói với bố mẹ là con mới đi học tập về, con mà bị bắt nữa thì chết. Thành ra anh chị ấy đóng tiền mà lại không đi với bố mẹ tôi nữa, thành ra anh chị ấy đi chuyến với Bác tôi, có cái tàu ở bến Chương Dương, bác ấy làm xuất nhập cảng Xi Măng, thành ra ông cụ đi trước lại thoát, đánh tư sản tháng 2 thì thoát, đến được polobidong, còn chị Minh kẹt lại, thì đi vào tháng 10, thì lúc đó gia đình cũng không biết chắc, nhưng mà anh Dương Phục là bạn chị Minh, đã đưa chị Minh ra cái ghe, ra đến bến chương dương, đến chỗ bác tôi, đến lúc tụi này biết được thì tôi đã ở bên Mỹ rồi, thành ra đây là những địa điểm sẽ liên lạc khi đến Mỹ, thành ra chúng tôi nhận được bao nhiêu thư từ Việt Nam gửi qua, cứ hỏi họ đã tới chưa, đến một ngày tự nhiên chúng tôi nhận được 1 cái điện tín của 1 người nhà, có nói 2 người đã đến nhật và hỏi thăm về gia đình của họ, và lúc đó anh ruột tôi ở bên Nhật, thì chúng tôi mới lấy địa chỉ đó, đến tòa đại sứ tìm ra 2 người sống sót trong buổi đó, 2 anh chị đó kể là chuyến ghe khi đi ra thì gặp bão, thì nó cứ đẩy sang phía đảo san hô của Phillipine rồi bị va vào và bị bể và chỉ 2 người đó biết bám vào đảo san hô, ở đó không có nước, tuyệt vọng, chỉ có 2 người đó bám vào ván họ đi chứ họ không ở trên đảo chờ chết, họ thả người đi thì được 1 tàu nhật vớt, nhưng họ cũng kể số đó chết đói nhiều lắm rồi, thành ra lúc đó cũng có một điều mà nhiều khi nhắc lại vẫn còn đau lòng. Trước đó không biết chị ấy đi, nhưng trước đó có 1 tuần lễ thôi tự nhiên bố anh Đại bên Canada tự nhiên gọi cho bố tôi, bảo bác ơi tôi rất lo, tôi nghe nói cháu nó đi rồi. Lúc tôi đợi tin mà ngày nào tôi cũng nằm mơ thấy cháu nó về, người nó ướt đầm, thế thì bác có tin gì không, thật tình gia đình bên này không biết chị ấy đi ngày nào nữa cơ, không biết tí xúu nào, thế nhưng khi biết vụ ghe đó có 158 người, chỉ còn có 2 người đó đến nhật thôi, họ kể rất nhiều chi tiết, nhưng tụi này cũng không có giữ, vì chuyện buồn ấy chị tự nhiên không hiểu sao cố quên đi, thời gian cứ nghĩ là chị ấy và các cháu và gia đình vẫn còn đâu đó, chứ chuyến ghe đó là người bác và 7 người con, và chồng bác là đại úy quận trưởng Bình long ấy, 7 người con chết, 1 người anh nữa từ ngoài bắc vào trong cái đoàn, chuyên hát ngoài bắc gọi là gì quên rồi. Anh ấy thân tôi anh ấy nói 1 câu mà tôi nhớ mãi, không gì thích hơn là 2 chữ tự do, hồi đó cứ đùa với ông anh, anh nhưng mà trẻ, anh ấy ở ngoài bắc, anh ấy hát hay lắm anh em ngồi hát, rồi tôi bảo em cũng đi anh ạ, không có gì thích hơn hai chữ tự do, anh tìm được cách thì anh cũng đi nhé, thì khi đi có tặng cái đàn Ghi ta khi đó, khi tôi đi rồi, ảnh thấy vậy ảnh đi theo, đi theo chuyến đó ảnh cũng mất luôn, lúc đó gia đình cũng đông lắm

NB: Chị Bình Minh có cháu không ?

07:14:VD: có, con gái là Trần Nhã Thi, lúc đó con bé khoảng 5 tuổi,

NB: Chị có kỷ niệm nào giữa chị và chị Bình Minh.

07:25:VD: Kỷ niệm thì nhiều lắm, tại vì thực sự ra những kỷ niệm với Bình minh tôi chỉ nhớ 1 điều, chị Minh hiền lắm, chị không bon chen bao giờ, lúc nào cũng chịu thua, và yêu bạn, lúc đó chị ấy sau khi mất nước thì anh ấy đi học tập chị ấy làm cho thông tấn xã, báo chí, chị ấy không có tiền nhiều, mỗi lần chị ấy không có tiền lại xúi con nhỏ ra xin bảo nó nói cô Dung nhiều tiền lắm, cô Dung cho mẹ cái này, cho Bé tí cái kia, chị ấy cứ cười cái gì cũng cho con bé tí, nhưng mà tôi cũng muốn chia sẻ với chị điều này, lúc mà con bé con là lúc có nhiều kỷ niệm nhất, vì nó là cháu đầu, chị ấy đi làm là cứ gửi cho cô Dung với bà coi thôi, thành ra con bé lớn trong nhà, chúng tôi, khi qua đây này. Mẹ tôi vẫn kể chuyện con bé hôm

mà đánh tư sản, 2-3 giờ sáng họ vào bới hết nhà cửa, đuổi ra đường, con bé có cái bàn học thôi, nó còn nói thế quý vị có kiểm kê cái bàn của bé tí không, và con bé nó nói thẳng với mẹ tôi là mỗi ngày con đi học trong trường, họ hỏi con yêu ai nhất, con nói con yêu bác hồ nhất, nhưng con chỉ nói từ miệng ra thôi. Mà lúc đó con bé nó , những kỷ niệm thực tình là chị thì vẫn là yêu và nhớ, nhưng mà cái đứa cháu, khi mà nó mất đi lúc mới 5 tuổi, nó cực kỳ thông minh gần gũi, đó là cái mất mát mà tụi này không bao giờ quên được con bé con.

NB: chị có thể cho biết chị theo tôn giáo nào ?

09:43:VD: Đạo phật chị.

NB: Chị thấy ở nhà khi trang hoàng bàn thờ thế nào chị nghĩ thế nào về niềm tin tôn giáo trong cái mất mát của gia đình ?

09:53:VD: Vâng thì thực sự trong lòng tôi vẫn ngạc nhiên, nếu mà phật hay chúa công bình đó thì chị tôi hiền, tốt như vậy, mà chị tôi chết thảm như vậy, nói về chết là tụi này ám ảnh thôi, chị ấy bị chết đói, cái tôi sợ không phải là chị ấy chết đói, mà chị ấy nhìn thấy con chị ấy chết đói, chết khát, mà cái điều đó ám ảnh tôi suốt mấy chục năm, cái đó là cái mình sợ nhất vì mình thấy con mình chết dần chết mòn, không hiểu tại sao tôi cứ nằm mơ tôi thấy cháu tôi chết trước, chị tôi chết sau, điều đó ám ảnh tôi mấy chục năm trời, thành ra đối với tôi có cái điều đặc biệt, đạo phật đó nó có cái điều để mình nghiệm lại nó là cái nghiệp của cái năm nào đó, của cuộc đời nào đó của chị ấy, chứ nếu trên đời này thì chị ấy cũng hiền, bố mẹ tôi cũng hiền. Và chị ấy rất hiền, không làm gì ác đức, tại sao mình lại bị nặng vậy, thì mình phải nghĩ về những cái nghiệp trước. và coi như cái trả này cho hết đi chứ cứ nghĩ trời có mắt thì đúng là không có mắt chi, chị thấy không, đó là đạo phật, thì tụi này cũng cứ nghĩ thôi nó là cái nghiệp, cũng cái nghiệp kiếp trước, nghiệp kiếp này.

<video 4>

NB: Bây giờ chúng ta qua phần khá đặc biệt , đó là kinh nghiệm chiến tranh trước 1975, trong phần trước có nói sơ qua, bây giờ xin chị cho biết sau khi di cư vào nam, ngoại trừ ông cụ thân sinh gia nhập quân đội VNCH, thì trong gia đình chị cũng có người nào gia nhập Quân lực VNCH, trước năm 75 ảnh hưởng đến chị và gia đình thế nào ?

00:42:VD: thực sự ra chính trị Việt Nam, mình thấy mình rất là may mắn, không bị ảnh hưởng gì, thấy bạn trai phải đi lính, ông anh thì đi du học trong gia đình không chịu gì đau thương chiến tranh, nhưng mà lúc đó đó, thì thật sự không được đi đâu cả, chỉ được đi trong Sài Gòn thôi, đi hướng đạo thì đi máy bay mới lên được Đà Lạt, Nha Trang, còn bố mẹ không cho đi đâu, lúc nào cũng sống trong vỏ bọc, không có ý niệm gì về chiến tranh hay gặp gỡ lính cũng không, nhưng mà về sau vào đại học đó thì có những người bạn rong quân đội, quân y, quân dực, người chồng mình bây giờ là người bạn mình lúc còn bé, lúc đó học kiến trúc, sau đó đi không quân, lúc đó mới có cảm giác chiến tranh là gì, vì biết đến ngày hôm nay về thăm mình được một hai ngày, sau đó lại phải đi xuống căn cứ, không quân nên cũng không có đi mấy tháng trời bay xong có thể về lại thành phố, thành ra cái cảm giác của mình trong chiến tranh nó không có đau lòng, mình cũng lo lắng, nhưng không có chịu tổn thương mất mát trực tiếp trong cái chiến tranh chị ạ,

NB: Dạ thưa vụ cộng sản miền bắc đã đánh vào miền nam trong tết Mậu thân năm 1968 chị có suy nghĩ gì về việc đó?

02:27:NB: nhà này lúc nào cũng có cái đặc biệt là mồng 2 lúc nào cũng hóa vàng, bao nhiêu bạn bè thân nhau lắm, bạn của anh của chị, của em, thành ra ai cũng nhớ đến ngày hôm đó không có chỗ nào đi chơi là đến nhà, bình minh với nga dung là chắc chắn có hóa vàng, mồng 2 tết là tấn công chị nhớ không ?

NB: Xin chị giải thích thêm về lễ hóa vàng?

02:58:VD: Là thế này này, người Việt Nam 30 là đón các cụ về, và hóa vàng là đưa các cụ đi, gia đình mình làm hóa vàng sớm vì không có đủ thì giờ là lo đến mồng 3 mồng 7, thế nhưng mà hóa vàng lúc nào cũng, truyền thống gia đình này là thứ nhất lúc nào cũng phải có bún thang, không bao giờ thiếu bún thang, và những cún, bống rươi cuốn thịt luộc với tôm, hành luộc, ăn với bún với rau cho mát ruột, xong rồi mọi người tới chơi bài với nhau, bầu cua cá cọp hay đánh bài bao giờ cũng phải sửa soạn từ hôm trước, mồng 1 tết đã lo cắt tiết gà, sửa soạn mấy con luộc sẵn xé để hôm sau làm thang rồi bác trứng nữa, thành ra hôm sau là trong lúc sáng sớm, đã nghe thấy tiếng nổ trong khu quân đội, lúc đó đường đi vào bị chặn rồi, ông cụ bị gọi vô trong sở trực, ngay 10 giờ sáng, 12 giờ trưa đã nghe một ông nào đó bị bắn chết trên đường Trần Quốc Toản, thành ra lúc đó nhà đầy gà với thức ăn, điện thì lại cúp, phải gọi bao nhiêu người những người đang trực ghé đến nhà ăn, chứ không thì sao ăn hết được thịt và gà, ngày hôm đó kỷ niệm với tụi này là bao nhiêu bạn của bố mà các anh mà lính bị kẹt đó ghé tụi này ăn trong lúc gác, bánh chưng sẵn sàng để hóa vàng.

NB: Dạ đó là về tết mậu thân.

05:00:VD: Chị biết là tôi lo chết, việt cộng nó đánh thế này thì tương lai khỏi đi học, ai cũng làm nghề hết, sau đó tôi đi học đan, tình hình kéo dài lắm, kéo dài chuyện này chuyện kia mấy tháng trời đó thành ra tui này đi học thì trường cứ đóng cửa hoài, rồi đến bữa đực bữa cái, thành ra nhủ nhau phải đi học nghề, thành ra năm đó tôi còn nhớ tôi đi học nghề, đi học đan, đan máy của nhật, điều này chắc làm nghề đan khỏi đi học.

NB: Thưa chị đó là kỷ niệm tết mậu thân, thế còn 30.4 năm 75 ?

05:56:VD: 30.4 là như lúc này tụi này nói chuyện đó, mọi người tìm mọi con đường đi, tại vì có bao nhiêu đường đi thành ra hóa kẹt, mình đi có một mình thôi tại mình chưa lập gia đình.

NB: Trước năm 75 thì chị chưa có lập gia đình, chưa đi làm ă ?

06:10:VD: Đi làm rồi chị, lúc đó là mình đứng, tên cho mấy cái dượt phòng, mình muốn xin du học, nhưng mà giấy tờ chưa xong, thành ra lúng củng chưa xong thì mới đi học thêm cái master bên đại học khoa học, thế nhưng mà 30.4 thì cả cái không khí đen tối nó bao trùm lên thành phố mà không biết ngày mai sẽ ra sao, cái feeling tiếng đạn, khắp nơi cháy, mọi người chạy, lòng mình nó băng khuâng, không biết nhất là con đường từ khám chí hòa ra trên con đường Trần Quốc Toản, từ nó ra đầy đường, ngày hôm đó trời mưa buồn, lúc đó khoảng 12 giờ trưa, chưa lúc nào mà mưa bay buồn như vậy, từ thì ra, thành ra mình đi thì mình suy nghĩ là thôi, không biết chuyện này về đâu, thôi về nhà, lúc đó bố mẹ vẫn ở nhà, bàn chuyện chiến sự, nhưng mà các cụ cũng bảo, hi vọng đất nước thống nhất nước thì cũng không đến nỗi, ngày xưa họ tệt lúc họ chiến đấu, còn đủ mọi cách chiến thắng, còn giờ chắc không đến nỗi, các cụ vẫn hi vọng vậy.

NB: Thưa chị trong cái 30.4 đó, và sau này khi chị còn ở lại, thì bạn bè thân thuộc có ai bị thương bị mất mát trong khoảng 30.4 đó không ?

07:52:VD: Dạ không chị,

NB: Chị cũng biết trong thời gian chiến tranh Việt Nam trước 75 có sự hiện diện của quân đội Hoa Kỳ, chị nghĩ gì về sự hiện diện đó,

08:10:VD: Chị cũng biết rằng con gái Sài Gòn thời xưa đó, mặc dù học tiếng anh trong sách trong vở thôi, rất muốn có cơ hội nói chuyện với người Mỹ cũng khó, tại vì nó không có dạy dễ dàng, tại cái áp lực xã hội, chị có tin trong suốt thời gian ở Việt Nam, không có quen một người Mỹ nào cả, người em rể đức đó, là mấy người bạn ngoại quốc, và bạn của anh, từ nhật về ghé thăm gia đình, thế là cô em gái có người bạn Đức từ bên đức qua bên này chơi, chứ không chắc chắn quen ai.

NB: Chị nghĩ gì về sự hiện diện của quân đội Hoa Kỳ

08:53:VD: Thực sự ra mình nghĩ rõ ràng, thật sự cái điều mà nếu mà người Mỹ đó có một cái nhìn khéo léo hơn, thì cái sự hiện diện là không nên tham gia vào chiến tranh đó, tại vì thật sự nó mất một phần cái chính nghĩa, chỉ có một cái đó thôi, chứ thực sự ra vì vấn đề họ tin tưởng chỉ có đạo Thiên Chúa mới là những thành phần chống Cộng, và những điều đó không đúng, nhưng mà hơi bị lợi dụng tạo ra sự uất ức, đối với người Công giáo và cộng sản là không sống chung, đạo phật có thể dung dưỡng được, nhưng mà cái đó nó tạo ra một sự uất ức, nhưng đến sự tham dự của Mỹ đến Việt Nam theo mình nghĩ chính ra họ không nên tham dự thì tốt hơn thì nó có cái chính nghĩa.

NB: Chúng ta đi đến vấn đề chị Vượt biên, đến Thái Lan, chị ở Thái lan trong bao lâu, cơ hội chị đi mỹ như thế nào ?

10:09:VD: Đó là cả một chuyện tình thơ mộng, thực ra con đường mình đi, họ bắn mấy tiếng đồng hồ, người lái ghe họ nhảy xuống biển, vớt ghe lại cho mình, thành ra tự nhiên vô tình mình thành người lái ghe, qua giông tố thật sự là may mắn, với cả mình là người hướng đạo, mình là hướng đạo sinh bảy tám năm trời thành ra nó có những cái, hướng đạo đã giúp mình trong những lúc khẩn trương nhất, chỉ có sự sáng suốt cấp bách cũng có thể là may mắn gia đình, thành ra khi mà đến trại tị nạn một cái, thì mới ò lên bao nhiêu bạn bè trên này, họ đi lúc nào ấy nhỉ,, tức là họ đã ra đầy hết trên bến họ đón, vừa lên trên đảo họ đã giúp mình đánh điện tín cho người em, cho anh là lúc đó ở bên Nhật và bên Đức, chứ còn bạn mình ông xã mình bây giờ lúc đó đang bên Mỹ, không bao giờ giám liên lạc cả, tất cả thư từ thì anh Bình vẫn gửi thư về cho chúng tôi nhiều, nhưng đều phải đi qua những đường pháp đức nhật, thành ra không bao giờ, có cái địa chỉ để mà gửi, nhưng ngay khi em gái và anh trai nhận được tin mình đến Songkla đó, thì họ bảo lãnh liền, thành ra trong thời gian đó trong vòng có 10 ngày thôi, nói chuyện tiền trước, mà mình không biết bao nhiêu là chi phiếu của mục sư gửi tới, trà gừng và bao nhiêu những người bạn và bạn mình đi được hết á, thì là tự nhiên ngày nào cha cũng gọi lên lấy tiền, người ta thắc mắc cô này sao ngày nào cũng có, thế một bữa ở có 10 ngày thôi thì họ bắt đi tại không cho tị nạn nữa, vào một đêm 12 giờ đêm đó, họ lôi cổ tất cả ghe họ đến vớt lên ghe, kéo ra biển, cũng may, có một người họ báo kịp cho cao ủy liên hợp quốc, và họ đem ngay vào một trại lính Mỹ mình không được ở trong trại Songkla mình phải vào trại lính mỹ, tất cả số người, là 23 người đó, đi vào trại Mỹ, tụi này nhờ vậy được Mỹ bốc luôn, nhưng mà phải tìm người bảo lãnh đầu tiên họ đem lên Băng cốc, Lúc đó chỉ khai có bà chị họ bên nhật, sợ họ tổng đi nhật, đi đức, hai tiếng đó khó học lắm, hông giám đi đức nhật, thành ra chỉ giám khai có bà chị họ bên Mỹ, đang bên Atlanta, chưa thấy gì thì lúc đó ở bên băng kok có 15 ngày thì tự nhiên một ngày đi chơi ở phố về, một cái có báo được đi, ai cũng hết hồn, cô này lớn quá, mọi người phải chờ 3 tháng trung bình đến 6 tháng lên transist center cũng 3 tháng, mà cô này lên có 15 ngày cổ đi, thế thì không biết tại sao lại như vậy, cũng không biết về đâu, bảo đi thì cứ đi thôi, đi thẳng đến Mỹ thì lúc đó là mới hóa ra là được ông chồng tương lai đóng ship gửi thẳng từ bên Băng Kok gửi thẳng về, tới nơi mới hỏi, ủa tại sao bảo lãnh được cho tôi, thì hóa ra câu chuyện cũng lại may mắn vào

phút cuối cùng, là lúc đó cô em gái mình đánh điện tín qua cho ông xã, ông ấy lại gọi lại cho ông Nam Lộc, ông Nam Lộc lại là anh em con gì con già ruột, thì ông ấy bảo anh lộc ơi Dung qua được rồi, anh giúp em, thì ông ấy bảo mà có thằng bạn thân nhất kiến trúc đó, giờ nó đang nắm USCC trên Newyork, thế là ông Bình vừa tìm được bạn, vừa nói ê nhớ Dung không, đem Dung qua dùm ta, thế là người bạn cho ngay làm vợ, mặc dù chưa bao giờ làm cả, thế là đem hồ sơ cho lên trên luôn, trong có 15 ngày qua Mỹ làm vợ ông Bình, trong khi giấy tờ vẫn khai độc thân vui tính thành ra đến nơi ông Bình mới hỏi một câu, thế bây giờ bạn có lấy tôi không? Thế tôi mới hỏi bây giờ còn con đường nào khác không, tôi bảo muốn đi học chưa muốn lấy chồng, lúc đó mới 27 tuổi, ông kia mới hỏi thế ai nuôi, tôi mới bảo Mỹ nuôi, tôi nghĩ như trong trại tị nạn, họ nói qua đây mỗi tháng phải cho mình mấy trăm, cho mình đi học, ổng bảo chả Mỹ nào nuôi bạn cả, thành ra bạn không lấy tôi thì bạn làm cách nào bạn làm tôi không biết, tôi bảo thế thôi tôi lấy bạn cho rồi, tại ổng bảo bạn lấy tôi đi tôi sẽ nuôi bạn, 2 đứa vào trong Dom ở 2 đứa cùng đi học, đó là lý do tại tôi lấy nhau sau 10 ngày, thành ra đi vượt biển, thì thật tình rời Sài Gòn là 9/10. Tới là 11 ngày 12 là sinh nhật, và 4/12 đám cưới, mấy người bạn ở Sài Gòn họ trốn mất bảo mới thấy con nhỏ này ở đây, tháng trước mới gặp nó tháng trước, mà giờ đã ở bên Mỹ mà đã lấy chồng, thành ra diễn tiến thật nhanh, trong 2 tháng đủ mọi chuyện tới dồn dập,

NB: Rất là hay, câu chuyện rất ly kỳ, đến khi tới Hoa Kỳ chị ở tiểu bang nào

17:11:VD: Lúc đó chàng là không quân, thì ngày xưa ông xã tập ở Texas, lớp học đều huấn luyện cho phi công, khi sang đây tất cả những người đó họ bảo lãnh, họ đóng thùng thì lại về Texas thôi, về thành phố nhỏ Big Screen, thì ngay tối đó chưa biết ai đón thì thấy 1 chàng trong cửa kính, thành phố đó họ không có dẫn, chị phải bước ra ngoài trời lạnh rồi mới vô trong, tự nhiên máy bay vừa ngừng thì thấy những người tourist họ đưa cho 1 áo măng tô rất lớn, rất cảm động bảo trời ơi sao Mỹ họ tử tế quá, mới đến đây họ đã cho cái áo măng tô rồi, dùng cái áo đó mặc vào phòng đợi, vào mới biết người đón là người bạn mấy chục năm, người đó mới bảo là chàng đã gửi áo choàng cho đỡ lạnh thì ông xã mình ổng đang ở là Sponsor là một đôi vợ chồng già, ở thành phố nhỏ, người tị nạn đầu tiên bằng boat tới, câu chuyện kinh khủng lắm chứ không phải chuyện nhỏ, về căn nhà đó thì ông bà đó rất là giàu, ổng là banker của thành phố toàn dầu mỏ, lò sưởi, đèn sáng, hoa ngập nhà, bao nhiêu người tới, ngày hôm sau là báo, truyền hình xin phỏng vấn, ông xã mình rất kín đáo, ổng từ chối, ông bảo bạn đừng nhận tất cả những lời phỏng vấn hay gì cả,

NB: Sau khi tới Mỹ, với sự tiếp đón nồng ấm như vậy, tại Hoa Kỳ một thời gian, điều gì làm chị tưởng nhớ lại quê hương cũ,

19:42:VD: Chị ơi bất cứ lúc nào cũng nhớ tới quê hương, lúc nhớ quê hương bằng nỗi kinh hoàng, trong mấy năm trời, đang đêm bất cứ lúc nào cũng có thể gặp ác mộng, thấy mình đang chạy ở Sài Gòn, chạy như điên, tìm đường đi, và sợ hãi, cái buổi tối sợ là sợ hãi, tỉnh ra thấy ổng bên cạnh mới biết là bên Mỹ rồi, thành ra cái cảm giác đó nó lúc trong thời gian đầu là sự lo sợ, không muốn nhớ tới, hoàn toàn muốn quên chỉ là một ác mộng.

NB: Khi chị đã đến Mỹ rồi, thì chị bắt đầu cuộc sống thế nào, đi làm hay sinh hoạt tiếng Anh thế nào, cơ hội nào đưa chị đến thành công như ngày hôm nay,

20:36:VD: Thưa chị khi đến một cái, ông xã mình rất mơ mộng, nghĩ sẽ nuôi mình ăn học ra làm dược sỹ lại, hai đứa về thành phố nào có trường dược, ở thành phố này thì không có, ở nhà thì bảo chỉ học tiếng anh thôi, mà tính mình thì không yên, mới tới 1 tuần đã tính đi xin việc, hồi đó tiếng anh mình khá

nhưng chỉ để đọc thôi chứ không phải để nói, mà Mỹ chỉ cần nó gọi điện thoại tới zoo cái là mình đã hết hồn rồi,

<video 5>

Thành ra lúc đó mới xin vào một hãng may quần áo, xin vào một hãng may massproduction, may từng bó đó, 3 đồng/ giờ, tôi nói với ông xã, cái tiền này nếu bạn không thắc mắc tới thì tiền này là để cho dung giữ riêng, vì lúc đó đầu óc mình chỉ nghĩ tới tiền để gửi về cho Việt Nam, chị biết không mùa mới qua, ông xã mình mỗi lần kéo cái khăn giấy đó chi, mà ổng lau xong ổng vứt cái mình còn nói là không, cái này còn giặt đi dùng lại được, lau chùi bàn rồi lau bếp, xài đủ thứ việc chứ nhất định không cho vứt, đi mua cái gì cũng tính ra tiền Việt Nam hết. Giai đoạn đầu cứ hỏi tại sao đi làm 3 đồng một giờ, biết bao nhiêu tiền Việt Nam, gửi về Việt Nam giúp được bao nhiêu người, làm được bao nhiêu việc, tại năm đó ở Sài Gòn đã bắt đầu đói rồi bán đồ đạc, bán quần bán áo rất nhiều rồi, mình nhìn thấy có người bạn, vợ sỹ quan bây giờ đã đạp xe đạp, hay mấy người trong khu cư xá đã đạp xích lô rồi, và cơm là cơm độn, ngày đó đã độn nhiều lắm, mỳ, mình nghe nói lúc mình đi xong nghe nói khổ hơn,

NB: Khi chị đã định cư tại Hoa Kỳ, chị đã đi may để gửi tiền về cho Gia đình, chị có liên lạc với gia đình thường xuyên không? Và thư từ từ nhà gửi qua sức khỏe của ông bà cụ thân sinh như thế nào ?

01:39:VD: thưa vâng lúc đó mình vừa đi hưởng tuần trăng mật về thôi, thì mình mới biết một số người bạn thân anh em mình đi chuyển ghe cùng chuyển đi tưởng xuôi, qua tới nơi chỉ đánh điện tín về là mình tới được, mình không kể được là mình bị lừa, thì cả gia đình thấy ơ cái này đúng quá, gom bao nhiêu là anh em họ hàng gom lại đi chuyển đó và bị bắt hết, xong hai tháng sau nghe tin gia đình bị đánh tư sản, bố mẹ bị đi kinh tế mới, cái nhà cái nhà của tụi này là nhà hai căn nhà gạch hai tầng, mà bây giờ họ bảo chỉ cho bán cho họ 300 đồng, mà các cụ phải đóng cho họ 3000 đồng để về kinh tế mới để đào giếng để có cái nhà tranh ở thì đó là giai đoạn đó bố mẹ bảo là nếu đuổi tôi đi thì tôi đi mỹ, cụ tâm niệm như vậy, chứ thành ra lúc đó hai lần đầu tiên các cụ mới tính chuyện đi, đó là lúc bị đánh tư sản và đuổi đi kinh tế mới họ lấy hết nhà cửa và đuổi ra đường, thành ra sau đó là mình không nhớ rõ câu hỏi của chị là gì, chị nói cái thời gian ở Sài Gòn đó là sao?

NB: Chị có thường xuyên liên hệ với gia đình không ?

02:55:VD: Vâng thì thưa, mọi thứ đều qua Anh mình người anh bên Nhật, và người em bên Đức, chứ không bao giờ dám gửi thẳng,

NB: Rồi tin tức của gia đình thì sau khi mà, hai ông bà cụ bị đẩy ra khỏi nhà và đi kinh tế mới thì thế nào?

03:14:VD: Thì mấy tháng sau, thì ông cụ cũng hên lắm, có mấy tháng là ông cụ đi được, là đến trại tị nạn polobudong, cụ đi có 1 chuyến là đi được

NB: Năm đó là năm nào ạ ?

03:24:VD: Năm cụ đi là năm 1978

NB: Rồi chị bảo lãnh cụ qua ?

03:30:VD: Qua Mỹ, mà trong thời gian sau đó không phải một mình bố mẹ mình đâu, mà biết bao nhiêu là người bên ông xã mình đó, tại cái thời gian đó gia đình tụi này suốt ngày chỉ tiếp người tị nạn, tại chị cũng biết là mấy năm sau tị nạn qua rất là nhiều, đóng tàu đóng ghe, cũng như những người đi đường khác,

NB: Thưa một câu hỏi cuối, chị nghĩ gì về đời sống người Việt tại Hải ngoại, thời gian chị sống tới bây giờ, chị nghĩ gì về văn hóa mà người Việt đã giữ cho tới bây giờ ?

04:10:VD: Thật sự ra mà nói đối với mình qua đây, thì mình rất yêu văn hóa người Mỹ, tại vì họ tôn trọng những cái ý kiến của người ta, tự do tư tưởng, tự do phát biểu ý kiến, thành ra trong gia đình có những người con đó, nó được phát biểu, nó không bị đè nén, nó không bị trấn áp, tại vì lúc nhỏ mình đã thấy ông bố nói là cấm không được đánh em, cho nên hồi bé mình không bao giờ bị đánh, tha hồ phát biểu ý kiến muốn nói gì thì nói, nhưng mà người Việt Nam mình ngày xưa thì đâu có dễ gì mà muốn nói gì thì nói, giao thiệp bạn bè đâu có dễ, gia đình cấm không được gặp bạn trai, không được này nọ. Đời sống bên Mỹ cho những đứa trẻ từ lúc bé tí nó đã bắt tay, goodmorning tất cả mọi người rồi. Thì cái đó là một cái điều mình rất mến ở quốc gia này, có cái điều mình tiếc là tình gia đình của người Việt Nam mình nó mất đi, tại vì đối với gia đình là gần gũi, nhớ lại những ngày mới qua Mỹ là bố mẹ mình ở chung, rồi lập gia đình rồi, có con rồi, nhưng đi làm về là mẹ mình đang nấu cơm, bố mình đang ngoài vườn, ngày nào cũng nói chuyện với bố, bố kể chuyện ngày xưa, kể chuyện ngày nay, bây giờ đi xe bus thế nào, ngày xưa thế nào, cảm thấy nó ấm cúng mà không thế nào có được, trẻ con bên này 18 tuổi nó đã muốn ra ngoài, nó vào trường, dormitory thành ra không còn cái tình đó nữa, thành ra mình vẫn thích lắm, là bây giờ, nếu có cái riêng tư của một căn nhà, riêng trong một đại gia đình, trong một căn nhà lớn, thì không có gì ấm cúng hơn. Tại vì mình thấy cái cảnh đó, mà mỗi lần bố mình về là đứa bé lúc đó hai ba tuổi, cháu lúc đó chỉ có chờ ông về để ông kên lên thôi, cái đó không làm sao có được nữa, vì cái ảnh hưởng xã hội bên này nó quá nặng, tinh thần chủ nghĩa cá nhân và độc lập, có gia đình ở riêng, không ở chung với bố mẹ, nó ăn sâu vào đời sống những người bên này.

NB: Chị nghĩ như thế nào về việc lớp trẻ thế hệ thứ 2, đa số các em nói được tiếng Việt, chị có nghĩ việc các em nói được tiếng Việt sẽ giúp được cha mẹ giữ những phong tục đẹp mà chị vừa mới kể không ?

06:49:VD: Vâng thì thường thường tất cả những gia đình mà nghĩ tới tình quê hương thì không gia đình nào mà không nấn được cho con nói tiếng Việt, như trong gia đình mình hầu như không bao giờ nói với con một chữ tiếng Anh, lúc nào cũng bảo là con ơi mẹ không có hiểu tiếng Anh, đó là sự thật chị ơi, đến bây giờ ở 35 năm bên Mỹ rồi, học không biết bao nhiêu bằng, đi làm rồi không biết bao nhiêu công việc, nhưng mà một điều là khi người Mỹ nói nhỏ sau lưng, hoặc hát một bài, mình vẫn không hiểu được, mình nghe nhạc Mỹ phải là bài mình đã nghe lời bên ngoài thì mình mới hiểu được, lời của họ, còn mình nghe cả ngày cũng không hiểu nó hát cái gì, thành ra tâm hồn mình cũng không thể nào rung động được, với những cái đùa, cái cười của họ. Thành ra với những đứa con của mình mình nói, con chỉ có thể nói chuyện với mẹ bằng tiếng Việt thôi, tại vì mẹ không hiểu con nói gì cả.

NB: Xin được trở lại, chị đánh giá sự giữ gìn văn hóa người Việt tại xã hội Hoa Kỳ, chị thấy lạc quan hay bi quan?

07:53:VD: Mình bi quan chị, tại bây giờ Việt Nam là một đồng hồ lớn, ngày xưa người Tàu, sau có ít tây mình có tây, giờ qua Mỹ mình có Mỹ, thành ra khi mình đi bất cứ một đám cưới một đám ma gì, mình thấy nó là một đồng hồ lớn, nó không còn là cái gì thật sự của người Việt cả, chị thấy không, những cái tinh túy nó không còn, nó là một sự hòa trộn, lung tung beng hết, thành ra giờ không biết nói thế nào để diễn tả cho chị Diễm hương hiểu cảm giác của mình. Thành ra mỗi gia đình đó, họ tự giữ lại cái gì mà họ thấy cần, chứ tụi trẻ con không bảo được nó, vì nó cứ tưởng là vậy, ngay cả cái đế trên đầu, chưa bao giờ mình thấy cái đế cô dâu nó lại càng ngày càng to như vậy một đám cưới bây giờ, cô dâu chú rể vừa nói chuyện engage bên ngoài, vừa hôn nhau, vừa xúm vào nhau, xong lại về đám hỏi, dặm ngõ, xong bánh, rượu, mặc áo trắng, xong lại áo đỏ, xong lại nhảy đầm, đủ mọi thứ, người Việt Nam mình tất cả ai

có gì là mình có. Thành ra mình vất vả khủng khiếp, mình có ngày lễ tết tây, mình có ngày lễ tết ta, halloween, trung thu, đủ thứ ngày hết, thành ra bây giờ đó, phải làm sao giữ được cái gì với nhau thì giữ, nhưng mình bên mỹ rồi, thì các cháu nó sống bên này thì nó là Mỹ, nó phải sống đời đó thôi, mình không thích nó lạc lõng, mình chỉ muốn nó giữ lại một tí cái tinh anh thôi. Cái đó là gì, tinh túy thôi.

NB: Thưa vừa rồi chị có đưa ra cái hình ảnh khá là bi quan của cộng đồng người Việt tại Mỹ, đã không giữ được cái culture, phong tục tập quán của mình, thì chị có cái đề nghị nào để, giúp đỡ cho những nhà làm việc cộng đồng, để người ta có thể vực lại cái tinh hoa của văn hóa Việt Nam tại hải ngoại ?

09:56:VD: Thật sự ra bây giờ, cái số người có lòng để ra làm việc rất ít, vì họ gặp khó khăn, thứ nhất là về vấn đề tài chính, phải thông cảm, mỗi người Việt đi làm là người nghĩ mình là người giỏi và biết hết tất cả mọi thứ, không có người nào đồng ý với điều mình nói hay chị nói. Họ chỉ thấy họ đúng thôi, bởi vì vậy, người Việt đứng ra nói đây mới là văn hóa Việt, đây mới thực sự là của người Việt, khó lắm, cảm thấy người nào đứng ra làm được cái điều như vậy phải có can đảm, và phải có một cơ duyên nào đó, tại ngay bây giờ đó, người Việt mình đã góp nhặt nhiều quá rồi. không biết đâu là của người Việt mình, chị thấy không. Ngay từ lúc Pháp qua đã học biết bao nhiêu thứ rồi, chấp nối thành cái gì đó rồi, đám cưới bây giờ mà lại gặp mấy ông mà mặc áo the thâm với những cái gì đó mà trông như ông hề vậy, tại vì họ không mặc đúng thì nó trở thành hề, đó là điều rất đáng quan tâm. Mình muốn giới thiệu cho người Mỹ một quán ăn Việt Nam, một bữa ăn thật là ngon, muốn giới thiệu cho người Mỹ một văn hóa thực sự Việt Nam, nhưng không biết bắt đầu từ đâu,

NB: I Thưa từ ngày định cư tại Mỹ chị có cơ hội đi đâu không, có cơ hội gặp cộng đồng người Việt ở các nước khác không ?

11:37:VD: Vâng thì chỗ nhà chị đi chơi rất nhiều, đó là cá tính người Việt, không cần biết đi đâu, cũng phải đến gặp cộng đồng người Việt trước, cũng phải đi ăn thử tô phở trước, chị thấy không, thành thử ra cũng thế thôi. Không còn cái gì vui hơn tuổi tụi mình. Là vì chỉ có tuổi tụi mình mới là tuổi chịu sự đau khổ nhất của chiến tranh, cũng là tuổi may mắn nhất. Tại vì chỉ có mình mới là đã từng trải qua, đã từng nghiệm thấy những gì đã mất. Thấy những cái được. Anh em bạn bè trên toàn thế giới. Đi đâu cũng có bạn, đi đâu cũng có người thân. Đi đâu cũng có bao nhiêu câu chuyện để kể, mình nói được tiếng Anh, mình sống trong đời sống Mỹ, cảm nhận được cái tự do, các cụ á, thì lại không nói được tiếng Anh, các con mình thì nó lại không thấm những điều mình có, đó là tình gia đình. Bảo nó đi thăm các chú các cô các bác xa xôi nó chả đi, nó chả nghĩ, anh em họ nó cũng lờ đi. Bao nhiêu cô bác tận Úc, Canada nó cứ lờ đi, nó chỉ biết nó ở đây thôi. Thành ra mình nghĩ là cái tuổi tụi mình là tuổi thực sự từng trải nhiều nhất, cơ hội được thấy nhiều.

NB: Từ buổi đầu đến giờ có cái điều gì chị chưa được dịp nói thì xin chị chia sẻ

13:16:VD: Mình chỉ nghĩ có điều thế này, một điều đau lòng cho người dân Việt mình thực sự cái mất của người dân Việt mình nó quá lớn, những người đang ở Mỹ bây giờ là người đang được hưởng, trên cái sự mất mát, của cả triệu triệu con người. Đây là những người may mắn, trên sự mất mát của người khác, thành ra chúng ta đang ở trên này lúc này lúc nào cũng phải nghĩ tới những người đã ra đi cho cuộc chiến tranh, dù đó là những người ở ngoài Bắc hay trong Nam, hay những người đã mất trên biển cả. Tất cả những người này là cái vận khổ của dân tộc mình, ở cái thể đứng của dân tộc mình nó bị chuyện không chuyện này thì là chuyện khác. Chúng ta đến đây, chúng ta được may mắn, được hưởng những ngày thật sự tự do, đầy tình người. Chính sách của Mỹ chúng ta không cần bàn, nhưng con người Mỹ là những người tử tế nhất. Rộng lòng nhất, yêu thương nhất và ôm tất cả những người Việt tới bằng

cả tấm lòng, những người bạn mà tôi còn thân là những người bạn Mỹ ở thành phố ... Mấy chục năm rồi, bây giờ vẫn hỏi nhau, vẫn gặp nhau bằng những tình đậm đà, họ yêu tụi này lắm. Không bao giờ mình quên được.

Xin cảm ơn chị